

напрями модернізації: наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.]; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. –128 с.

4. Розвиток соціальної інфраструктури. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/>

5. Сегварі П. Досвід Угорщини у формуванні політики регіонального розвитку [Електронний ресурс] / Петер Сегварі // Формування політики регіонального розвитку: досвід країн Центральної та Східної Європи в контексті вступу до ЄС : підсумковий звіт. – 2006. – Листопад. – С. 56–110. – Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/CEE_Report_UKR1.pdf

Тетяна ЖЕЛЮК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Розвиток місцевого самоврядування в Україні відбувається в складних соціально-економічних умовах. Зміцнення ресурсного потенціалу адміністративно-територіальних утворень залежить від інституційної спроможності територіальних громад до нарощення власного фінансового потенціалу. Нині територіальні громади первинного рівня абсолютно обмежені в коштах. Із 477 територіальних громад тільки 20 віддавали кошти зі свого бюджету, 9 самостійно зводили бюджет видатків і доходів, а 448 залишалися дотаційними.

Положеннями статті 144 Конституції України встановлено, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Частиною 1 статті 5 Закону України "Про добровільне об'єднання громад" від 05.02.2015 №157-VIII визначено хто може бути ініціатором добровільного об'єднання громад. Ініціаторами добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст можуть бути: сільський, селищний, міський голова; не менш як третина депутатів від загального складу сільської, селищної, міської ради; члени територіальної громади в порядку місцевої ініціативи; органи самоорганізації населення відповідної території (за умови представлення ними інтересів не менш як третини членів відповідної

територіальної громади).

В результаті територіальної реформи ми отримаємо територіальну громаду, яка фактично буде районом, з усіма повноваженнями і службами, які є нині в районі. Але все це буде значно ближче до кожного жителя того чи іншого населеного пункту конкретної територіальної громади.

Забезпечити належне та раціональне впровадження Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" та методики формування населених пунктів і утворення територіальних громад (визначає обриси територіальної громади за відстанню і за часом надання послуг: відстань від центру не повинна перевищувати 20 км, а в окремих випадках 25 км), які в свою чергу, будуть спроможними забезпечити надання соціальних і адміністративних послуг на належному рівні, дозволить підвищити економічну та соціальну ефективність децентралізації. Перенесення центру ваги від центральних органів влади, які акумулювали в собі весь фінансовий, ресурсний і дозвільний потенціал, на рівень функціонування місцевого самоврядування дозволить сформувати дієве самоврядування, яке тільки через активність місцевої громади, через забезпечення її фінансовим ресурсом зробить її спроможною виконувати свої функції, створюватиме умови для позитивних змін в державі в цілому.

Об'єднана територіальна громада має можливість отримати такий бюджет, який буде забезпечувати її потреби. Відповідно до чинного законодавства, об'єднана територіальна громада з 2016 року отримає 60% податку на доходи фізичних осіб (згідно з частиною 1 статті 64 Бюджетного кодексу України), 25% екологічного податку, 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, 100% єдиного податку, 100% податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, 100% податку на майно (нерухомість, землю, транспорт). Крім цього, низка місцевих зборів і платежів не будуть іти в центральний бюджет, а залишатимуться на місцях. Закон України "Про добровільне об'єднання громад" також передбачає отримання фінансової підтримки у вигляді субвенції на формування інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади (частина 1 статті 10 Закону України "Про добровільне об'єднання громад") [1].

Все це дозволить територіальній громаді мати фінансову основу для самостійності. Однак саме територіальній громаді доведеться

відповідати за планування розвитку громади та формування бюджету, економічний розвиток, залучення інвестицій, розвиток підприємництва, управління земельними ресурсами, надання дозволів на будівництво, прийняття будівель в експлуатацію, розвиток місцевої інфраструктури, зокрема утримання та будівництво доріг, водо-, тепло-, газопостачання і водовідведення та благоустрій території, надання житлово-комунальних послуг, громадську безпеку, пожежну охорону, організацію пасажирських перевезень на території громади. Це великий обсяг повноважень. Проте вони мають бути структурно забезпечені. І відповідні служби будуть утворені у кожній територіальній громаді. Для цього територіальна громада повинна надати відповідні приміщення. Адже тут буде представництво пенсійного фонду, казначейське обслуговування, санітарний контроль, реєстрація акту цивільного стану тощо.

У 2015 році доходи територіальних громад складаються із: з єдиного податку, плати за землю, доходів від комунального майна; коштів на утримання доріг; акцизного податку з продажу алкогольних напоїв та тютюнових виробів; стабілізаційної дотації, якщо базова дотація та власні доходи не забезпечать виплати заробітної плати та оплати енергоносіїв.

У разі об'єднання громад у об'єднану громаду до відповідного бюджету буде зараховуватись 60 відсотків від податку на доходи фізичних осіб, сплаченого на території громади замість 15% [2]. Якщо основним джерелом додаткових доходів об'єднаних територіальних громад буде саме податок на доходи фізичних осіб, то необхідно розвивати підприємництво. Креативними напрямками підприємництва для територіальних громад можуть бути:

- екокемпінг з екскурсіями і майстер-класами;
- квести з подоланням перешкод;
- виготовлення автентичних меблів, виробів з соломи, лози, сувенірів з гальки, деревини, елементів декору для присадибних ділянок з гіпсу або полімерного каменю;
- інтерактивний музей фізичних ефектів і експериментів для дітей;
- прогулянки на квадроциклах, дельтапланах, вільних від роботи конях;
- зелений туризм. При цьому слід зауважити, що домовласникам, які ремонтують свої будинки для зеленого туризму, варто добре вивчити особливості цих етнічних будівель і, за можливості, зімітувати їх, додавши корисних екоелементів (ялівцеві та евкаліптові подушки тощо).

Іноді варто навіть піти на деякі технічні та комунікаційні незручності в інтер'єрі та екстер'єрі на зразок сінника замість ліжка заради ефекту присутності в колоритному «старому» етнобудинку;

– вирощування екологічно-чистої продукції, яка на 25% продається дорожче.

Для зміцнення ресурсного потенціалу територіальних громад вкрай важливо сприяти збільшенню зайнятості сільського населення шляхом державної підтримки розвитку підприємництва; вирівнювати умови життєдіяльності міського і сільського населення, формувати комплексну систему підприємств, установ та організацій, які надаватимуть необхідні послуги сільському населенню; сприяти підвищенню рівня доходів сільського населення; удосконалювати систему загальнообов'язкового пенсійного страхування працівників сільського господарства.

При організації і здійсненні управління розвитком сільських територій вкрай важливо орієнтуватись не на проблеми аграрного виробництва, а на потреби сільських жителів, конкретних людей, прагнучи покращення умов їх життя, підвищення добробуту. Адже у кожній області є густонаселені території і одночасно є райони, де народжуваність надзвичайно низька і існує реальна загроза занепаду сіл. Тому фінансовий потенціал територій повинен наповнитися через економічні важелі інвестиційними ресурсом, які дозволить стимулювати динамічний розвиток населених пунктів.

Об'єднання територіальних громад вимагатиме все більшої мобілізації ресурсів, раціональних підходів у сфері управління. При цьому слід відмовитися від патерналістичних очікувань і прагматично підходи до формування нових громад, нових еліт, які будуть зацікавлені у розвитку своєї місцевості, розвиватимуть горизонтальні зв'язки між територіями та державними структурами.

Література

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад/Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 13. – С.91.
2. Про Державний бюджет України на 2015 рік/Закон України від 28.12.2014 №80.- VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19>.